

Fra: kåre bakosgjelten [kbakosg@hotmail.com]

Til: OS Postmottak [/o=ExchangeLabs/ou=Exchange Administrative Group

(FYDIBOHF23SPDLT)/cn=Recipients/cn=b28eb9929f4841d8b538db879d1665fc-ED_OS_Postm]

Kopi:

Sendt: 31.05.2021 12.23.32

Emne: Høring framtidens skole

Vedlegg: Skolestruktur.doc

Denne eposten er sendt fra en person utenfor organisasjonen. Ikke klikk på lenker eller åpne vedlegg før du er sikker på hvem avsender er, og at innholdet er trygt.

Jeg hadde i utgangspunktet tenkt å gi mitt syn til kjenne ved å bruke spørreundersøkelsen. Den er imidlertid slik lagt opp at den ikke gir mulighet til ei **helhetlig** vurdering av framtidens skolestruktur. I undersøkelsen blir en bedt om vurderinger av enkeltalternativ som dermed løsrives fra en større sammenheng.

Slik jeg ser det er det nettopp et helhetlig kommunalt perspektiv som må ligge i botn om en skal komme fram til ei konstruktiv og bærekraftig løsning for tiår framover. De sammensatte og mangesidige oppgavene en kommune utfører, tilsier at en ikke bare kan tenke på skole/oppvekst, men at en trenger et tverrsektorielt utgangspunkt. Og endelig at en må evne å lete etter løsninger som gagnar flest mulig av kommunens - dessverre stadig færre - innbyggere.

Kåre Bakosgjelten

Noen overordna prinsipp for vurdering av framtidens skole i Os kommune

- Løsning, ikke bare for 2-3 år framover i tid (valgperioden), **men minst 10-15 år.**
- Den beste løsningen for kommunen som **helhet** – gitt de økonomiske forutsetningene
- Skole er primært til for best mulige læringsmiljø for de som skal utrustes for ei krevende framtid – altså elevene, flest mulig av elevene.
- Ei god skole – **med solid faglig ballast, pedagogisk bærekraft og et sosialt miljø med plass for alle** – vil være en viktig faktor for å skape identitet og dermed øke sjansene for at elever vil vende tilbake til kommunen/distriktet etter å ha skaffa seg utdanning/erfaring.

Først noen kommentarer om sentrale utviklingstrekk og behov for ”realitetsorientering” som grunnlag for politiske vedtak.

Os har vært egen kommune siden 1976 – altså 45 år. I 1976 var vi 1859 innbyggere. Deretter steg befolkninga framover med en topp i rett etter tusenårsskiftet - med 2172 innbyggere. Men de siste 20 åra har vært en sammenhengende nedgang. Noen tall kan illustrere utviklinga. Vi falt under 2000 innbyggere i 2015 og siden da har de negative trendene bare akselerert slik at vi pr dato er 1862 innbyggere. På 6 år har vi altså hatt en befolkningsnedgang på 6,5 prosent. Prognosene til SSB indikerer at vi enda ikke har nådd botn, sjøl om framskrivningene helt klart peker mot ei utflating. Og uheldigvis har farten i nedgangen de siste åra vært enda større enn SSB antok i sine beregninger.

Dette må ses i sammenheng med at antall fødte pr kvinne stadig går ned, fra 1,98 barn pr kvinne i 2009 til 1,48 barn pr kvinne i 2020. Og gjennomsnittalderen for førstegangs fødende er nå 29,5 år! Dette har igjen betydning for bølgebevegelsene i befolkning som Eilert Sundt i sin tid dokumenterte. Generasjonsbølgene svekkes med andre ord og gjør det ganske så usikkert å håpe på fødselsboom(er) med 30-årsintervaller. Og når endelig flyttemønsteret de siste åra tenderer mot utflytting fra storbyer til mindre byer/store tettsteder, gir det ikke grunn til å være altfor optimistisk for den lokale framtida. I tillegg kommer at landbruksutviklinga med bruksnedlegging og stadig større bruk også svekker bosettingsgrunnlaget vårt.

Jeg har ovenfor valgt å bruke folketall. Elevtall viser en liknende tendens, med enda sterkere utslag. Og de store overføringene knyttes til aldersgruppa 6-15 år. Med en reduksjon på mer enn 100 elever over en tiårsperiode, snakker vi om en reduksjon i overføringer på langt over 10 millioner kroner.

Os kommune har i all hovedsak i hele perioden hatt ei offensiv målsetting om vekst i folketallet, spesielt knytta til yngre alderskategorier. På basis av faktiske tall må en kunne driste seg til å hevde at større grad av ”realitetsorientering” kunne ha hatt noe for seg. Større vekt på å bygge den best mulige kommunen for de innbyggerne vi faktisk har innafor våre grenser, kunne kanskje ha fortjent mer oppmerksomhet – med ovenfor skisserte tall som fasit og bakgrunn.

Inntektssystemet og økonomiske rammer er basert på folketall/befolkningssammensetninga og er nøkkelfaktoren som – sammen med overordna vedtak og pålegg om nye kommunale oppgaver - bestemmer handlingsrommet for lokale politiske vedtak. Og inntektssystemet - et finmaska og sammensatt regelverk - er et konglomerat det ikke er enkelt å korrigere – på kort sikt i alle fall. Mest trolig vil ikke ulike regjeringskonstellasjoner kunne gjøre store

inngrep/endringer med virkning som kommer "oss" til gode over natta. Og "kjøttvekta"/befolkningas geografiske plassering, tilsier at det ikke vil være enkelt å omforme inntektssystemet til fordel for utkantkommuner som Os – gitt de maktfaktiske forholda pr dato.

Egen ungdomsskole – signaleffekt og betydning for et produktivt læringsmiljø.

Attraktiviteten som tilflyttingskommune vil trolig ha sammenheng med om det eksisterer eget ungdomstrinn i kommunen. Og mange tilbakemeldinger fra innflyttere/potensielle innflyttere gjør at det er ei rimelig slutning at egen ungdomsskole vil ha større betydning for tilflyttingsattraktiviteten til Os kommune enn egen skole i ei eller anna form i Dalsbygda. Videre er det gode grunner for å mene at et helhetlig og samla skolemiljø for 1-10 trinn vil være det gunstigste for elever, ansatte og det totale læringsmiljøet. Med økende ressurspress mot oppvekst-sektoren – gitt de kjente befolkningsmessige og økonomiske realitetene – vil ei splitting av så vel elever som fagmiljø ha som resultat ei dårligere skole for flertallet av elever i kommunen. Oppvekst-sektoren vil måtte ta en betydelig del av de nødvendige nedskjæringene som følge av redusert økonomisk handlingsrom.

Det totale elevtallet pr dato og framover vil innebære at ei samla skole i kommunen ikke vil bli ei stor og uoversiktlig skole. Klassestørrelsene vil være slik at det er gode muligheter for at alle kan bli sett og gitt hjelp ut fra sine forutsetninger. Og knappe ressurser vil kunne utnyttes best ved at klasser/grupper har en viss størrelse. Videre vil et større elev- og fagmiljø i tillegg gjøre det lettere å skape trivsel/finne venner og skape en skolekvardag med mening for alle – også de som ikke er A-4 og benytter allerede godt utbygde tilbud i lokalsamfunnet. Rommene for "avvik" vides stadig ut, og et større miljø kan bidra til at flere kan finne venner og likesinnede.

Knappe ressurser og tøffe prioriteringer.

Os bruker mer på skole/oppvekst enn sammenlignbare kommuner i følge KOSTRA-tall og også sammenligna med for eksempel Tolga. Analyse av KOSTRA-tall er en krevende disiplin og disse tallene forteller slett ikke den hele og komplette sannheten, men trolig sier det noe om utfordringene innafor skolesektoren, utfordringene en for lenge kanskje har skjøvet foran seg. Til sammenligning bruker Os kommune betydelig mindre innafor omsorg – enn sammenlignbare kommuner – igjen i følge KOSTRA. Og med store etterkrigskull som vi vet vil ha økende omsorgsbehov fra i alle fall slutten av dette tiåret og framover, vil presset mot denne sektoren tilta betydelig. Kravene om å stramme inn innafor oppvekst/utdanningsfeltet vil med stor sikkerhet øke, og fra 2025 vil sentrale krav om lærerkompetanse gjøre at små skoler vil få enda mer krevende rekrutteringsutfordringer. Det er altså nødvendig med langsiktig tenkning og prioritering samt ei realitetsorientering basert på fakta for å kunne bygge en god og framtidsetta oppvekst-sektor.

Lokale avstander og miljø-perspektiv

I et helhetlig kommuneperspektiv må lokal geografi være en del av vurderingsgrunnlaget. Elevene fra Narjordet og Narbuvoll/Tufsingdalen er ikke i antall så mange, men når reisetid og avstander skal telle inn, må dette tillegges betydelig vekt. Svømmehallen, Os-hallen og nærhet til idrettsanlegg samt kulturskolelokaliteter og fasiliteter hører med i bildet – også i samband med reising og kvaliteten på og bruken av viktige tilbud. Miljømessig er det ikke uvesentlige gevinster å hente ved å redusere omfanget av buss-kjøring. I tillegg er det

naturligvis utfordringer knytta til SFO og økt bruk av privatbilisme for å få kvardagen til å gå i hop sia flertallet av foreldre/foresatte i dag er i inntektsgivende arbeid. Samla sett er det snakk om ei lokal sentralisering, men som forsøkt underbygd i teksten, er gevinstene flere enn ulempene. Og med dagens mobilitet og reisetider/tidsbruk, er det nærliggende å antyde at skolesentraliseringa i 1956 innad i Dalsbygda kanskje betydde vel så store utfordringer som det som vil være tilfelle om det blir ei skole i Os 65 år senere.

Lokalsamfunn og framtid.

Tap av skole er utvilsomt krevende å forholde seg til. Samtidig ser vi lokalt at bygder som Narjordet og Narbuvoll/Tufsingdal har livskraft i seg også om en nøkkelinstitusjon som skole forsvinner. Dugnadsånd og motstandskraft er kvaliteter som har potensiale i seg til å mobilisere motkrefter som kan forløse enda større skaper-energi enn de som faktisk allerede finnes. Initiativ/nytenkning kan gi et identitetsboost og dermed bidra til at et kortsiktig ”nederlag” vendes til enda mer innbitt kamp for å skape ei god bygdeframtid. Bygdene øst i kommunen har vist at samhold, dugnadsvilje og engasjement rundt lokale møteplasser kan bære rike frukter

Og endring har skjedd og vil skje framover. Vi reiser over bygdegrensar og kommunegrensar i samband med ulike idrettsgrener sia vi er for få der vi før var mange. Det samme er tilfelle innafor kultur og sang/musikk. Lag- og foreningsliv kjenner ikke fiktive grensar som begrensingar for deltakelse og aktivitet. Og kanskje gir denne mobiliteten også gevinster i form av økende mangfold og stimulans til nytenkning. De som vokser opp i dag har trolig også andre referanserammar for sine liv enn vi som er født i ei anna tid, med andre både muligheter og også begrensingar som basis for ståsted og vurderingar.

Men uten vilje og evne til å tenke helhet/kommune, står vi i fare for å grave vår ega grav sia vi dessverre er avhengig av rammebetingelser vi i liten grad har kontroll over. Å slutte rekkene lokalt i kampen mot sterke maktpyramider på overordna nivå er med stor sannsynlighet viktigere enn å ødsle krefter i en lokal brytekamp – der vi totalt sett kan bli stående fattigere igjen etter en langdryg og utmattende prosess der hatske ord fikk større plass enn fortjent.